

*Sukkulenter
og kaktus*

side 6

*Spiselige blomster
i din have*

side 27

Hellas have

side 8

HAVEGLÆDER

Farverige blomstrende ansigter

Byd foråret velkommen med smukke hornvioler
og stedmoderblomster. **Side 28**

TIDLIG FORÅR 2017

INDHOLD

3 April måneds gøremål

Tag hul på et helt nyt haveår med masser af energi og gå-påmod. Der skal rengøres, plantes, beskæres og gødes. Få indblik i de mange hyggelige gøremål rundt om i haven.

6 Sukkulenter og kaktus

Haveglæder har været på besøg hos Gartneriet Fohlmann og fået rigtig gode råd om pasningen af de populære planter. Både kaktus og sukkulenter skal nemlig ikke vandes så ofte.

8 Hellas have

Skuespilleren Hella Joof er flyttet på landet og har for første gang i sit liv fået have. Hele processen med at anlægge og plante i haven er der kommet en ny programserie ud af til TV. Haveglæder har fået lov at høre nærmere – og her kan du læse meget mere.

11 Hellas højbede

En stor del af planterne i Hellas have er plantet i højbede på den tidligere ridebane. Her kan du se, hvordan du selv kommer i gang med at dyrke i højbede.

12 Hellas krydderurter

Krydderurter er vigtige for Hella Joof, der efter en travl dag elsker at gå bedet igennem og klippe spidserne af, så maden får et ekstra pift.

14 Hellas favoritblomster

Hella elsker bare blomster – især de, der kan sætte lidt kulør på tilværelsen. Forårets anemoner i skovbunden er én af hendes mange favoritblomster.

17 Hellas frilandsvin

Oprindeligt var det ikke planen, at der skulle være vingård i Hellas have, men det var ikke svært at overtale hende til at prøve kræfter med egen vindrueavl. Om den når at blive til vin eller blot bliver spist som friske druer, vil tiden vise.

18 Hellas bærhave

Bærbuske er nemme at plante og passe. Hella glæder sig til at smovse i de mange forskellige bær, der er blevet plantet i hendes højbedsbærhave.

20 Hellas nøddehegn

Friske hasselnødder af egen avl er noget af det bedste, der findes. Det mener Hella også. Hun kan nemt se sig selv sidde i buskene som et egern og bare nyde den dejlige spise.

21 Hellas frugtlund

Hella har plantet 25 forskellige frugttræer, som danner en frugtland. Både blomster, kirsebær, pærer og æbler har fået plads og kan berige familien med forårsblomsterflor og velsmagende frugt.

24 Når havelågen skiftes ud med en smal vindeltrappe til taget på 3. sal

ØsterGRO er et velfungerende bylandbrug, som bidrager til 40 familiers indtag af årstidens hjemmeavlede grøntsager.

27 Kom godt i gang med spiselige blomster i din have

Det er nu, dine forberedelser til sommerhavens spiselige blomster skal indledes. En plan, nogle frøposer, lidt såjord og bakker eller potter. Mere skal der ikke til.

28 Farverige blomstrende ansigter

En af årstidens mest farvestrålende og samtidig hårdføre blomster er violer. Dyk ned i en verden af vintagesorter, pastelfarvede eller sorter i friske farver, og brug dem både ude og inde.

3

6

8

11

12

14

17

18

20

21

24

27

28

Udgiver
Fotos

www.danskehavecentre.dk
GAP Photos Ltd, England, Flora Info (PBA), Hortus Advising, IStock,
Strong Production, Colourbox.dk, Fotolia
Hortusadvising.dk ved Marianne Bachmann Andersen
Grafisk Produktion Odense | www.gpo.dk
ISSN 2245-8190 | ISSN 2245-8204 (online)

April måneds gøremål

GØREMÅL	STED	SÅDAN GØR DU
SÅNING	Drivhuset	De varmekrævende planter som aubergine, tomater og chili har nu så meget grøn top, at de skal flyttes fra den varme vindueskarm og ud i drivhuset.
	Køkken-haven	Du skal også i gang med at så disse afgrøder til senere udplantning: Rødbeder, broccoli, rosenkål, selleri, bladselleri, fennikel, porrer, ærter, spinat, bønner, palmekål, grønkål, sommersquash og græskar Følgende afgrøder kan allerede nu sås direkte i din køkkenhavejord: Ærter, spinat, hestebønner
PLANTNING	Køkken-haven	De forspirede kartofler skal ud i den forårsvarme jord. Sæt dem i en dybde på ca. 7 cm og lad de lange spirer pege opad.
	Højbedet	Husk at få plantet til med masser af friske og måske helt nye typer af krydderurter til den kommende sommerhave, hvor helt nye retter med masser af smag venter på at blive opdaget.
	Frugt-haven	Alle frugtbuske, rabarber, frugttræer kan med fordel plantes i det tidlige forår - husk blåbær skal plantes i surbundsjord. Grav et hul, der er 1½ gang større end potteklumpen, løsn jorden godt og plant ikke dybere, end den har stået i potten. Ibland op til 25% af god næringsholdig kompost i jorden, som skal fylde hullet op, men vent med de sidste ca. 5 cm, for det er nemmere at få de ca. 10-20 l vand ned omkring rodnettet, hvis der er en lille fordybning at hælde det i. Fyld op med resten af jorden.
	Blomster-bedet	Det er nu årstiden til plantning af både stauder, græsser og små prydbuske. Selvom stauderne stadig ikke syner af meget i potterne, er der masser af rodaktivitet, og tidlig plantning giver altid et godt resultat. Husk også på, at du får glæde af de nye planter hele sommeren, når du planter tidligt.
	Rosen-bedet	Roser købes oftest pottegroede og kan derfor plantes det meste af året. Forårsplantede rosenbuske når som regel at vokse til og give blomster allerede første sommer.
	Krukker	Forårets smukke løg, stedmoder eller bellis skal præsenteres flot i krukker. Vælg de mere hårdføre blomster tidligt på foråret og vent med de varmekrævende til maj måned.

GØREMÅL	STED	SÅDAN GØR DU
BESKÆRING	Buske	Frugtbuske som solbær, ribs, stikkelsbær, blåbær og jostabær vokser meget kraftigt og kvitterer for løbende beskæring med ekstra store og flotte bær. Er planterne mere end 3 år gamle i din have, kan du fjerne ca. 1/3 af de ældste og tykkeste grene fra basis af buskene. Brug gerne et ørnenæb, der ikke skader nabogrenene.
	Hindbær	Sommerhindbær har visne grene, hvor sidste års frugt modnede. Dem skal du fjerne. Efterårshindbær starter forfra hvert forår, så her skal du klippe alle grenene af.
	Brombær	Ligesom sommerhindbær, dannes frugtanlæggene hos brombær på sidste års skud. Fjern derfor kun de grene, som bar frugt sidste år. De nye grene bindes ud til vandret på dit opbindingsstativ.
	Roserne	Beskær aldrig før vejruddsigten lover stabilt vejr med positive varmegrader. 1. Alle visne og døde grene fjernes ved jorden eller på tykkere grene, hvis de sidder som sideskud 2. Grene der vokser på tværs i busken klippes ligeledes af. Fjern også de tynde piberenserlignende skud 3. Længdeskud afkortes til ønsket længde (se vejledning herunder) 4. Sideskud afkortes til ca. 3-5 øjne 5. Udtynding af gamle skud, så de friske grene fra buskens bund får plads 6. Klip altid ca. ½ cm over en udadvendt knop Bedroser Storblomstrede rosensorter klippes tilbage til 10-20 cm over jorden. Buketroser til ca. 25 cm. Buskroser Halvér sidste års kraftige bundskud og afkort gamle skud til ønsket længde. Sideskud afkortes så der er 3-5 øjne tilbage. Klatre-roser Opbinding af de nye skud skal helst være vandrette for at få flest blomster. Sideskud klippes ind og ældre klatre-roser fornyes ved at fjerne et par af de gamle skud fra basis.
	Stauderne	Gamle visne toppe skal ud af bedet. De fleste kan rykkes af, men enkelte sidder så fast, at det er nyttigt at have en beskæresaks med. Læg endelig alle toppe på komposten. PAS PÅ med at anvende haveredskaber til opgaven, for der er nye spæde skud på vej under toppen.
GØDNING		ALLE planter i haven bruger gødning som brændstof til at vokse. Gødning er med til at holde planterne i god kondition og frie for sygdomme. Nogle planter er mere gødningskrævende end andre; men foråret er altså den årstid, hvor hele haven bør få et vitamintilskud i form af gødning. HUSK at anvende surbundsgødning til surbundsbedet. Spørg din gartner, hvilke specialgødninger, som kan anbefales til din have.

GØREMÅL	STED	SÅDAN GØR DU
OPRYDNING/ RENGØRING		Især drivhuset bør gennemgå en grundig rengøring her om foråret. Måske nåede du at rydde godt op i efteråret? Hvis ikke, er det på høje tid. Når huset er ryddet for planterester, skal du finde en spand frem, så du kan blande brun sæbe i lunken vand og vaske alle flader af – ude som inde. Sørg især for at sprækker vaskes godt, for her sidder en masse overvintrende insekter klar til den nye sæson. Husk at skylle efter med rent vand. I højbedet dyrker vi intensivt, og der er mange rodrester fra sidste års produktion. Grav højbedet godt igennem og fjern eventuelle rester. Tilfør så kompost eller spagnum for at gøre jorden god og porøs at arbejde med. Har du overvintrede krydderurter tilbage i bedet, kan du overveje at grave dem op, mens du vedligeholder din jord – de er nemme at plante igen. Krukker kan selvfølgelig genanvendes år efter år. Tøm dem for gamle jordklumper, som du blot river i stykker og lægger på komposten (pas på med lecakuglerne – de forgår ikke). Børst og vask evt. krukkerne. Fyld nu krukkerne op med ny frisk pottemuld i en god kvalitet – så kan du forvente et kæmpe flor hele sommeren. Husk at tilsætte gødningsbolcher, så slipper du for at gøde med flydende gødning, hver gang du vander.
GRÆS- PLÆNENS UDFOR- DRINGER		• Efter første klipning er det en god idé at anvende en plænelufter eller vertikal-skærer. • Fjern mosset, som måtte være i plænen og som plænelufteren har løsnet • Lap eventuelle huller i plænen med topdressing, frø og gødning • Gød første gang i april måned. Brug gerne organisk gødning, som ikke svider græsset. Når næste regnvejr har opløst og fordelt gødningen, vil du hurtigt se en forskel
HØST		Ukrudtsplanter som eks. skvalderkål og mælkebøtteblade er et godt supplement til den grønne salat. Hvis du har sat en glas- eller plastkuppel over dine rabarber, kan du allerede nu høste de første skud. Hold også øje med asparagusbedet, for snart dukker de første grønne skud op.

"Perler på snor" hedder denne sukkulent, som hænger dekorativt ned fra ampler i gartneriet. Den er meget populær som hængeplante og skal passes som andre sukkulenter

Sukkulenter og kaktus

På det danske gartneri Fohlmann laver de deres egne planter helt fra bunden af. Store eksemplarer af moderplanter står klar til at levere stiklinger til nye hold. Vi er på besøg for at få at vide, hvilke anbefalinger gartneriet giver, når vi gerne vil passe vores sukkulenter og kaktusser mest optimalt.

For meget vand!

Svaret kommer meget hurtigt – planterne vandes generelt alt for meget. Martin Dupont Andersen, der i dag er salgskonsulent, men tidligere både har stået i lære og arbejdet med planterne i gartneriet, er slet ikke i tvivl om, hvilken udfordring, der er størst inden for gartneriets kulturer.

"Sukkulenter og kaktus skal højst vandes hver 14. dag. De fleste sukkulenter kan sagtens vandes fra oven, men rødderne sidder i bunden, så det er bedst at fylde potteskjuleren 1/3 op og lade plan-

terne suge vand op i ca. 30 min. Hæld overskydende vand ud", forklarer han. Der er stor forskel på, hvor meget de enkelte sorter af sukkulenter bruger, så man skal huske at følge godt med i, hvordan planterne har det. Hvis de bliver slappe, kan det også godt skyldes, at de har fået for meget vand. Om vinteren skal der gå 3 – 4 uger mellem hver vanding.

Hele sommeren har markerne omkring gartneriet været fyldt op med sukkulenter. Her er det en Sedum, som har nydt godt af sollyset og de lave nattemperaturer, som gav den en flot rød farve

Gartneriet producerer mellem 1,5 – 2 millioner planter hvert år. De nye stiklinger høstes og stikkes enten direkte i potten eller i bakker

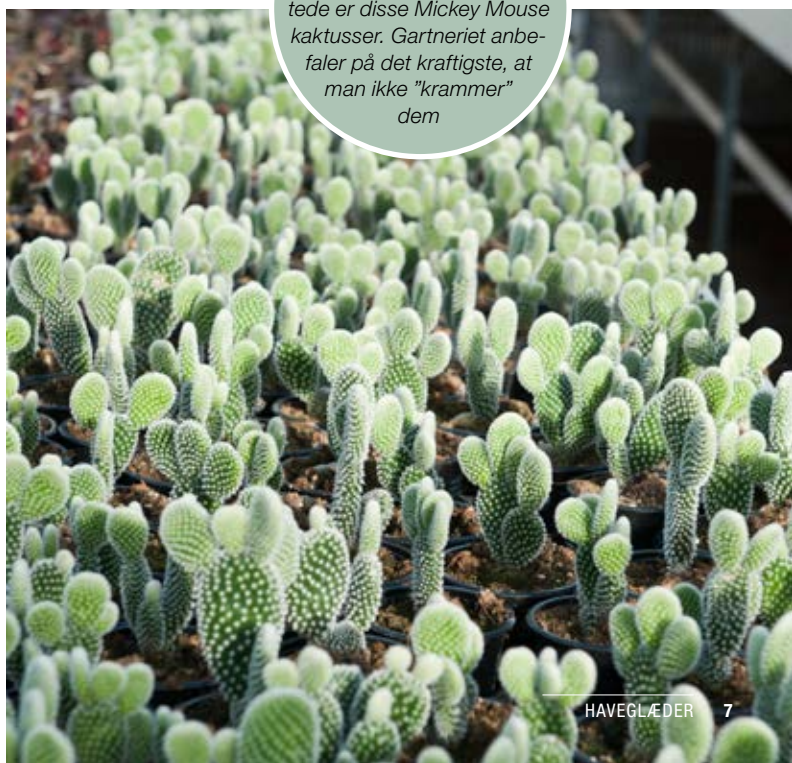
Hvert år holdes der styr på 200 – 300 forskellige sorter; og mange af dem produceres i forskellige pottestørrelser

Et mindre sortiment af planterne produceres i lerpotter med patineret look – de er meget populære

Kaktus er blevet superinteressante, og gartneriet har et fint sortiment. Én af de lidt nuttede er disse Mickey Mouse kaktusser. Gartneriet anbefaler på det kraftigste, at man ikke "krammer" dem

Husk at gøde

Selvom planterne i gartneriet vokser meget langsomt, så får de alle sammen gødning med i vandingsvandet. Da vandtilførslen jo er minimal, er det vigtigt at få gødning med, så de kan vokse.

Lysforhold

Sukkulenter og kaktus stammer fra lande, hvor klimaet enten er tropisk eller subtropisk. De skal derfor helst stå varmt og lyst. Enkelte typer af sukkulenter klarer også at stå mørkt.

Omplantning

Når planterne ikke længere kan være i potten, så tøv ikke med at ompotte dem til en større potte. Martin anbefaler, at man altid har sukkulenter og kaktus i en potte, som vandet kan løbe ud af. Gartneriets serie af planter i lerpotter produceres, så der sørges for, at der er et godt dræn i potterne. Hjemme i stuerne bør man ikke plante direkte ned i en skjuler, for så kan man ikke holde planterne tørre nok. Husk at plante i kaktusegnet jord – du får god vejledning til valg af jord i dit havecenter.

Beskæring

Alle sukkulenter kan klippes, så de ikke bliver for voldsomme, men gartneriet anbefaler, at man potter planterne om i stedet for at klippe i dem.

Terrasseliv

Gartneriet Fohlmann har gode erfaringer med at dyrke sukkulenter på friland. De får en bedre farve og sollyset i kombination med lave nattemperaturer giver planterne ekstra glød. Sukkulenter tåler slet ikke frost, så de skal ind under beskyttede forhold om efteråret

Hellas have

Hella Joof, der er en kendt skuespiller, instruktør, forfatter, foredragsholder og meget, meget mere er flyttet på landet, og nu skal hun forsøge sig med egen have. Det er der kommet en TV-programserie ud af, og, med hjælp fra eksperter, får hun indrettet sig med alle de blomster og planter, hun bedst kan lide.

Har nået havealderen

"Jeg tror simpelthen, at man som bymenneske når en alder, hvor det er nødvendigt at få udlevet sin drøm om en have", fortæller Hella Joof. Hun og hendes mand flyttede i 2015 på landet, og den tidligere rideskoleejendom, som de faldt for, var nærmest uden have. "Min mand gik straks i gang med at bygge højbede på ridebanen, for jorden er så kompakt, at det ville være et kæmpearbejde at fjerne den først. Højbede er en god opfindelse, for det mere begrænsede haveareal, der skal vedligeholdes, er meget lettere at overkomme", forklarer hun. Da bedene skulle fyldes op med jord, blev den lokale genbrugsstation frekventeret, lige indtil gartneren stærkt anbefalede de nye haveejere at købe højbedsmuld og fylde dem op med det i stedet for.

Barndommens have har sat sig sine spor

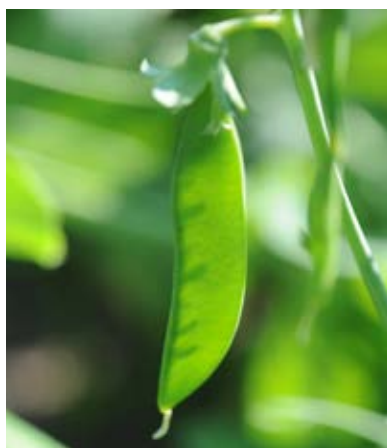
Hella er vokset op i en stuelejlighed i Birkerød, men hendes mor skattede den lille have, som hørte til lejligheden, meget højt. "Hun såede bl.a. ærter og plantede jordbær. Når ærterne var klar til at blive spist, gik vi alle ned i bedet og delte de få, der var", husker Hella. Hendes mor flyttede fra lejligheden og ud, hvor hun kunne få mere have, da børnene var flyttet hjemmefra. Hella's egen datter har siden haft stor glæde af at være hos mormor, når der skulle sås og plantes i haven.

"Når vi vokser fra ungdommen og ind i voksenlivet, så har vi så travlt med kærester, karriere og tænker slet ikke på haven, men efterhånden som forælderrollen slipper sit tag i os, så kommer man helt naturligt i havealderen", mener Hella – sådan har det i hvert fald været for hende.

Som udpræget bymenneske har Hella holdt pauser i sit sommerhus; men her var det omsonst at plante noget som helst, for straks hun forlader stedet, så flytter rådyrene ind og æder det hele.

Mange oplevelser for første gang

Hella har haft stor fornøjelse af at kunne høste de første blåbær, og så har hun og hendes familie været selvforsynende med kartofler i år – det er stort. Især krydderurterne har en stor plads i dagligdagen, hvor næsten hvert måltid bliver tilsat lidt fra haven. Således finder især persille, timian, salvie, rosmarin og svigerforældrenes løvstikke vej til køkkenet, hvor hun og hendes familie er flittige med madlavningen. Hver dag sommeren igennem har hun fulgt med i, hvordan morgenfruerne og alle sommerblomsterne kæmper om førstepladsen; og de små hyggelige buketter tilfører hjemmet en ekstra dimension. Hun ser frem til mange flere "for første gang" oplevelser, når de mange nye planter for alvor er vokset til og om nogle år kaster frugt af sig.

Hellas haveråd

Spring de andres fejl over

Når Hella skal beskrive processen med sin nye have, så virker det egentlig ikke som om, det har været en svær proces – faktisk nærmest en meget naturlig proces. Grunden, som huset ligger på, giver masser af muligheder for at indrette en nyttehave, en frugthave og en prydhave. Haven ligger i umiddelbar nærhed af naturen, og Hellas tidligere sommerhuserfaringer med naturens søde, men også sultne dyr ligger solidt plantet i baghovedet, så hele nyttehaven er hegnet ind med kastanjehegn.

Tomre er gået i hendes nye haveliv, og hun har allerede meget mere erfaring med haven, end hun nogensinde havde drømt om. "Det er jo fordi gartner Henrik har været en uvurderlig hjælp. En rigtig gartner, der ved alt om planterne og de fejl, som ofte bliver begået. Pokker stå i at begå de samme fejl, når man kan undgå det", siger hun.

Råd og vejledning til den proces, som Hella er igennem, er et must. Hun kunne have engageret en havearkitekt, men den tanke er aldrig kommet til hende – måske fordi hun stille og roligt skal finde ud af, hvad det er, hendes have skal indeholde. "På én af mine mange ture til havecentret blev jeg fristet af alle de flotte blomstrende stauder og buske, som stod der og brillerede. Gartner Henrik gjorde mig dog opmærksom på, at en have skal blomstre over en længere periode, så det går ikke at fylde den op med eks. juni-blomstrende stauder. Der skal være plads i haven til at få alle årstidens planter ind", forklarer Hella. Nu går hun så småt og planlægger en massiv blomsterhave på 50 – 60 m², hvori hun vil elske at se blomster det meste af året. Det er jo nemlig det, en have kan. Blomstre hele året rundt.

Uundværlig hjælp

Hellas mand og hendes svigerforældre, der selv kommer fra en stor have, har været en uvurderlig hjælp. I takt med at der er anlagt bede og plantet mange planter, har de hjulpet med at få luget og vandet, så alt er lykkedes. Svigerforældrene har selv en masse god haveerfaring, som de har delt villigt ud af.

Familien har været meget opmærksom på, hvordan haven skulle være et bidrag til livet og ikke en sur pligt. "Når vi spørger eksperterne, så får vi jo gode råd, der sparer os for en hel masse arbejde. Et eksempel er den stenmel, som vi har lagt ud mellem højbedene. Den holder ukrudtet væk, så det kun er selve højbedene, som vi skal passe", forklarer Hella, der netop er i gang med at få etableret vanding. Planter i højbede har brug for vand, men da Hella har en holdning til, at drikkevand er en mangelvare og derfor ikke skal bruges til at vande planter med, så samles regnvand fra hestestalden, og tappesteder er ved at blive monteret, så det er nemt at få vandet de mange højbede på den tidligere ridebane.

Hellas have som TV serie har været en øjenåbner på mange fronter. De mange gode råd og den udførlige vejledning, som gartner Henrik har bidraget med, har betydet meget for Hella og hendes familie. Hun kan slet ikke forestille sig at skulle gætte sig til al den information, som fagmanden bare ved. Hjælpen fra gartneren har også resulteret i, at planterne, der er blevet plantet, har en god kvalitet og både ser flotte ud nu og snart er vokset godt til. Det store udvalg af sorter og størrelser af planter fra havecentret giver netop en nyetableret have en helt anden start, end hvis det var meget små planter.

Hellas højbede

Det var helt naturligt at tænke i højbede på den tidligere ridebane, for jorden var ikke god nok til at dyrke i. Ønsket om at kunne få rigelige mængder af bær, ærter, kartofler, salat, krydderurter, og mange andre grøntsager, kunne nu blive en realitet.

NOGLE AF DE MANGE FORDELE VED HØJBEDE

- Gør havearbejdet mere overskueligt
- Kan få flere grøntsager på et mindre areal
- Højbedets jord bliver hurtigere varm om foråret
- Kan placeres næsten alle steder – også nær ved terrassen
- Sneglebekæmpelse er mere effektiv – brug evt. kobbertape på ydersiden

Vil du i gang med at dyrke i højbede, er der her nogle tips til processen

Størrelse og placering

Lav aldrig dine bede bredere end 110 cm, så er det muligt at nå ind til midten fra begge sider. Længden er ubegrænset. Højden på bedet skal man lige tænke over. I Hellas tilfælde er underlaget meget hårdt og kompakt, hvilket betyder, at højbedene skal have en vis højde for at kunne modtage rigelige nedbørsmængder uden at blive oversvømmet. Grav jorden godt igennem i bunden af dit højbæd – så drænes overskydende vand hurtigt væk. Minimumhøjden på højbæde er 40 cm. Højbede på ca. 80 cm er velegnede, hvis du vil have en mere behagelig arbejds højde.

Barriere i bunden?

Almindeligt ukrudt vil aldrig kunne vokse op gennem 40 cm jord, men placerer man sine højbæde ovenpå et bed fyldt med skvalderkål, kvikgræs, brændenælde eller tidsler, er det en god idé at montere en ukrudtsdug i bunden af bedet, inden jorden fyldes i.

Materialevalg

Brug altid ubehandlet træ – det trykimprægnerede træ udskiller nemlig giftstoffer. Køb færdige moduler eller få hjælp hos et savværk, hvor både træ og tilskæring kan udføres i god kvalitet. Vær opmærksom på, at pallerammetræ har en begrænset levetid, så hvis du ikke vil se dine bede bryde sammen efter 2 – 4 år, så skal du vælge mellem disse træarter:

Robinie og egetræ har en levetid over 10 år.

Lærketræ holder 5 – 7 år.

Jorden

Jorden må:

- Ikke være for let (sandblandet)
- Ikke være for tung (lerblandet)
- Ikke være fyldt med ukrudt
- Gerne være fyldt med god naturlig næring
- Være nem at arbejde med
- Være i stand til at blive vandet til og kunne holde på vandet

Der findes flere forskellige løsninger på fyld til dine højbæde, og hos Hella fik de afprøvet to forskellige versioner.

De første bæde blev fyldt op med genbrugsjord.

Genbrugsjord

Genbrugsjord er lavet af det haveaffald, som genbrugsstationen modtager. Haveaffaldet komposteres i et stort samlet anlæg og distribueres retur til pladserne, hvor man kan hente det. Jorden består af plantemateriale, som over tid er blevet omsat til sort muld. Næringsstofværdien er høj; og jorden er, trods det mørke udseende, faktisk meget høj i pH værdi. Hvad det indeholder, og hvor meget ukrudt det indeholder, er der ingen deklaration på – ikke to skovfulde er ens. Det er altså med en vis form for gambling, at man fylder sine højbæde med genbrugsjord.

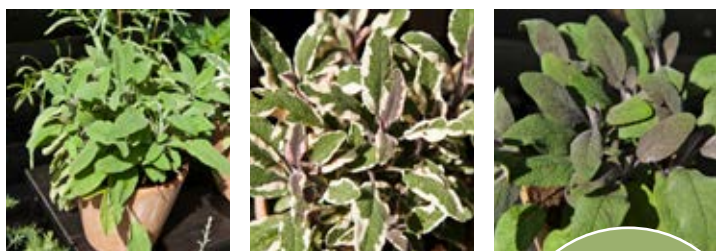
Resten af bædene blev fyldt op med højbædsmuld fra Champost, som er en blanding af harpet muld tilsat god kompost. Jorden minder meget om almindelig havejord. Konklusionen på de to typer jord var, at der i genbrugsjorden helt klart var et utrolig højt ukrudtstryk, mens højbædsmulden var homogen og kun indeholdt en ganske lille mængde ukrudt, der var nem at luge væk.

Hellas krydderurter

"Must have" krydderurter

Udvalget af krydderurter er stort og bredt, men med dette basissortiment, er der rige muligheder for at pifte retterne op det meste af året.

Salvie

Salvie hører til de "varme" krydderurter, som i en streng vinter godt kan tage alvorligt skade i vores haver. Står den et beskyttet sted, og får den ikke for meget vand i vinterhalvåret, kan den nu sagtens overvinde. De helt grønne typer af salvie er de mest robuste.

Du kan eksperimentere med flere forskellige sorter af salvie, for den findes både med grønne, purpurfarvede og brogede blade. Styrke og smag er ikke ens for alle sorter, så det er muligt at finde frem til din helt egen favorit.

Salvie bliver 40-50 cm høj og vokser i helt almindelig, gerne lidt fugtig, jord.

Brug salvie til

Kødderter, pastaretter, supper og fisk. I mange italienske retter er salvie en bærende ingrediens. Giver også god smag i vineddike og olier.

TIPS

Plant salvie i krukker, så du kan overvinde dem i dit drivhus eller kolde udestue vinteren over

Persille

Brug endelig masser af persille, der både har højt indhold af C-vitamin, A-vitamin og jern. Persille kan man plante i to udgaver. Almindelig kruspersille og den bredbladede persille. Den vokser sig ca. 25 cm høj og er en kortlevet krydderurt, som du skal plante hvert år. Persille må ikke tørre ud, så du skal sørge for at plante i jord, der er fugtig.

Brug persille til

Kruspersille er velvalgt til dressinger, i kryddersmør, som pynt på smørrebrød og sammen med de nye kartofler. Bredbladet persille smager anderledes og er især god i blanding sammen med andre krydderurter.

TIPS

Du kan sagtens overvinde kruspersille og få helt nye friske skud ret tidligt. Derefter vil planterne gå i blomst og dø.

Timian

Et højt skattet krydderi med rigtig mange anvendelser. Timian hører, ligesom salvie og rosmarin, til de krydderurter, som naturligt vokser i middelhavsområdet; det kan derfor være udfordrende at dyrke dem i Danmark. Almindelig timian, *Thymus vulgare*, er den mest robuste, men den skal vinterbeskyttes for at klare sig. Prøv også citrontimian, der har en helt fantastisk friskhed over både duft og smag. Den lave type 'Compactum' er både kraftig i smagen og meget dekorativ. Timian bliver op mod 25 cm høj, blomstrer i juni – juli måned med smukke lilla blomster, skal placeres solrigt og vokser bedst i veldrænet jord. Timian skal du høste flittigt af. Brug de yderste spidser – så forgrener planten sig yderligere.

Brug timian til

Supper, kødderter, retter med fisk og fjerkræ. Drys timian på de ovnbagte rodfrugter og brug det i italienske pastaretter og ovenpå pizza. Prøv også at lave vineddike på timian.

TIPS

Dyrk dine timian i krukker, så kan du placere dem i drivhuset eller en kølig udestue hele vinteren.

Løvstikke

Nok nærmest den mest robuste krydderurt, der nemt når en højde på 1,5 m. Den starter forfra hvert forår, hvor den tidligt sender sine kraftige skud op. Den skal plantes i sol eller halvskygge og trives i almindelig næringsholdig jord. Blomstrer i juli-august med grøngule små blomster i skærme.

Brug løvstikke til

Alle retter, som må smage af selleri. Kog en fond eller suppe eller brug den i sammenkogte retter; ossobuco er en klassiker. Høst og tør gerne frø, som du kan tilsætte ris eller kartoffelmos.

Mynter på terrassen

Hella har valgt at plante mynter ved sin terrasse – masser af marokkansk mynte, der er flotte mørkegrønne, frodige og med en særdeles lækker frugtig og spicy aroma. Grønne mynter, *Mentha spicata*, og pebermynter, *Mentha piperita*, er næsten altid fuldt hårdføre; mens man skal beskytte alle frugtmynterne mod hård vinterfrost. De fleste myntearter og sorter vokser sig ca. 60 cm høje og busker sig nemt. Blomstringstiden kan strække sig fra juni – september, og blomsterne er både spiselige og dekorative. Placering i sol eller halvskygge. Kan vokse i næsten al slags jord.

Brug mynter til

Desserter, kolde supper, drinks, sammen med frugt i marmelader, iblandet pesto af andre krydderurter og i salater. Mynter smager meget forskelligt, så du skal prøve dig frem, når du vil krydre retter med mynte.

TIPS

Klip gerne løvstikken tilbage, når den blomstrer. I løbet af et par uger har den lavet en fin ny top, som du kan høste videre på.

TIPS

Når du høster på din rosmarin, så tag gerne de yderste skud. Planten vil nu udvikle sig til en fin busket plante, hvorfra du kan høste endnu mere.

Rosmarin

En af de mest parfumerede krydderurter vi har, er rosmarin. Indholdet af æteriske olier er højt, og for mange er rosmarin en af de mest værdifulde krydderurter. Dyrk den selv og få glæde af smagen, som nemt forsvinder, når krydderiet tørres. Rosmarin tåler nogen frost, men klarer sig kun på lune steder i Danmark. Dyrk den derfor i krukke, som du kan opbevare frostbeskyttet vinteren over. HUSK at rosmarin vokser hele året rundt, så udtørring om vinteren er ofte årsagen til, at den står som en visnen pind om foråret. Rosmarin skal vandes flere gange i løbet af vinteren.

Rosmarin bliver omkring 40 – 60 cm høj, blomstrer i maj – juni måned med lilla blomster. Planter i godt drænet jord, og tåler både at stå solrigt og skyggefuldt.

Brug rosmarin til

Lammeretter, supper, sammenkogte retter, ovnbagte rodfrugter og er suveræn på en hjemmelavet kartoffelpizza med gedeost. Rosmarin giver god smag til krydderolier og vineddike.

Purløg

Selvom purløg forsvinder helt hver vinter, kan du være sikker på, at det dukker op nogenlunde samme sted næste forår. Efter blomstringen smider purløg nemlig et væld af små sorte frø, som nemt spirer i en radius rundt om selve moderplanten. Purløg bliver 25-40 cm høj og danner blomster i en del af de mange oprette grønne skud. Efter blomstringen vokser planten videre. Purløg vokser i almindelig havejord – gerne placeret i fuld sol.

Brug purløg til

Dressinger, omelet, kryddersmør, salater, på smørrebrød og selvfølgelig i kartoffelsalaten.

TIPS

Klip de mange blomster af til en stor dejlig buket – så undgår du at få små purløgsplanter spredt i hele dit krydderurtebed. Prøv også pibeløg og kinesisk purløg, som har en anderledes smag.

Hellas favoritblomster

Lupiner

Hella er bjergtaget af de rabatter langs motorvejen, som hvert forår står helt blå eller røde med tusindvis af oprette lupiner. I overgangen fra dreseret have til natur drømmer hun om at få et flor af lupiner, der år efter år kommer igen og igen. Hun har forsøgt. Sået frø hvert forår direkte mellem græs og andre "vilde vækster", men uden held.

Til næste år vil Hella så plante små kolonier af lupiner fra små staudepotter. De vil helt sikkert formere sig selv og forhåbentlig glæde Hella i mange, mange år.

”Min have skal være et brus af blomster. Især roser glæder jeg mig over at kunne plukke og sætte i vaser”, siger Hella. Hun mener også, at sommerblomster er noget af det skønneste til at sætte kulør på tilværelsen med. Mens hendes ønske om at anlægge en rigtig blomsterhave er ved at tage form, finder du her hendes svar på de mest elskelige blomster, som bringer os ud på en længere botanisk rejse.

Andre velegnede stauder til forvildning

Det er en rigtig god idé at lade noget af haven indgå som blomsterrig naturhave, og til det formål kan du lade dig inspirere af disse stauder, der både trives med lidt konkurrence fra andre planter, og som er gode til at så sig selv.

Akeleje

Bredbladet klokke

Eng-storkenæb

Slangéurt

Fingerbøl

Gyldenris

Hjortetrøst

Spansk kørvel

Japansk mjødurt

Natviol

Sibirisk iris

Tidselkugle

Skovanemoner

En anden af Hella's absolutte favoritter er skovanemone, som hun rigtig gerne vil have en bund af i sin nye have. I skovens bund florerer de i stort antal, men hvordan får man skabt den samme stemning hjemme i egen have?

Skovanemoner hedder *Anemone nemorosa* på latin og har sit naturlige voksested i Europa. Når man skal efterligne disse forhold i egen have, skal anemonerne placeres, så de får lys om foråret og skyggende forhold resten af året. Jorden skal ligne skovens muld.

Man kan enten plante små stængelstykker af anemoner fra lög- og knoldafdelingen i havecentret, eller plante dem ud fra små potter i staudeafdelingen. Når planterne først er kommet i god vækst hjemme i haven, vil de både sprede sig med underjordiske jordstængler og kaste frø efter endt blomstring. Skovanemoner er kun synlige i havens bed i det tidlige forår. Når først de er afblomstrede, vil hele planten visne ned. Sørg derfor for at der kommer andre planter i bedet til at overtage pladsen. Hosta eller bregner er et godt bud på planter, der kan afløse skovanemonerne.

Anemone nem. 'Bracteata Plena'

Anemone nem. 'Robinsoniana'

Anemone nemorosa

TIPS
Man har forædlet på skovanemonen og fundet smukke sorter med blålige, rosafarvede eller sågar grønne blomster. Nogle sorter er fyldte i blomsten. Prøv også den gule anemone, *Anemone ranunculoides*.

Anemone ranunculoides

Chokoladeblomster

Hella ELSKER chokoladeblomster, for de bliver ved og ved med at sende nye rødbrune og dejligt chokoladeduftende blomster frem. Faktisk er det den sommerblomst, der hos Hella holder længst hvert efterår, og hver ny blomst får sendt kærlige tanker fra den nærmest forelskede nye haveejer.

Chokoladeblomster er nært beslægtede med dahlia, som jo også fortsætter med at danne nye blomster helt frem til frostens indtog. Chokoladeblomster danner også en knold, som du kan holde levende, hvis du opbevarer krukken eller jorden med knoldene frostfrit til det igen bliver forår – altså helt frostfrit.

Chokoladeblomster er almindelige i sommerblomst-sortimentet i dit havecenter.

Hellas favoritblomster fortsat

At følge rosenblomstens udvikling fra lille hård knop til den er fuldt udfoldet, er terapi for Hella. Der må meget gerne komme endnu flere roser til, når blomsterhaven skal indrettes, for her er der for alvor tale om én af hendes favoritter. "Det er ligesom Claus Dalby forklarer – man kan male med blomster", citerer hun smilende. Roser er et must i hendes have, og så længe det er sunde sorter, gør det ikke så meget, hvad de hedder.

Plant roserne traditionelt med 3 - 5 af samme sort eller lav et mix af enkelte roser i afstemte farver. Du kan også plante roserne sammen med stauder, slyngplanter eller prydbuske.

Valg af sorter

Der findes så mange forskellige sorter af roser, at du stort set kan få alle farver til din have. Hvilke der er bedst er umuligt at sige, for det afhænger ikke mindst af, hvor de placeres, hvilken jord de vokser i, og hvordan du gøder og vander dem.

'Karen Blixen'

'Kronprinsesse Mary'

'Ghislaine De Filigonde'

'Marselisborg'

'Hansastadt Rostock'

'Ingrid Bergman'

'Look Good Feel Better'

'Blue for you'

'Twice in Blue Moon'

'Ghita'

'Astrid Lindgren'

'Louise Odier'

'Leonardo Da Vinci'

'Burgundy Ice'

Gødningstype	Tidspunkt	
Grundgødning Topdressing	Marts måned	Rosengødning, rosenjord, kompost. Se dosering på produktet
Vedligeholdelsesgødning	1. april	Rosengødning
Vedligeholdelsesgødning	1. maj	Rosengødning
Vedligeholdelsesgødning	1. juni	Rosengødning
Vedligeholdelsesgødning	1. juli	Rosengødning
Vedligeholdelsesgødning	1. august	Rosengødning

Hellas frilandsvin

"Da gartneren foreslog mig, at vi skulle plante vin i vores have, havde jeg ingen betæneligheder. Tænk sig at få lov til at hente modne, sødmefulde vindrueklaser ind til frugtskålen – det er da bare fantastisk", fortæller Hella. I processen med at vælge, hvilke frugttyper, der skal vokse i hendes have, er hun overvældet over, hvor meget der faktisk er muligt at dyrke i egen have. Gartneren fik skaffet dansk producerede vinplanter fra sin leverandør, og sammen fik de plantet et stort og forskelligt sortiment af vindruer, som alle er egnede til friland, men selvfølgelig også kan vokse i et drivhus.

GRØNNE DRUESORTER

'Himrod'

Kraftigtvoksende vin med middelstore, kernefrie og meget søde druer, der modner i september

'Solaris'

Får relativt små druer med sød muskatagtig smag. Modner i slutningen af september og sorten er velegnet til vinfremstilling

RØD DRUESORT

'Spulga'

Svagt voksende vinplante, som giver store, røde og meget søde druer. Modningstidspunktet er i september, og sorten er meget hårdfør og robust.

BLÅ DRUESORTER

'Muscat Bleu'

Moderat vækst, blåsorte næsten kernefrie druer med en sød muskatagtig smag. Modner i slutningen af september.

'Schuyler'

Kraftig vækst og flotte vinblade. 'Schuyler' er en gammel kending, og de tætte klaser er tunge af store, saftige og dejligt søde druer fra slutningen af september. Er velegnet til vinfremstilling.

'Zilga'

En meget kraftigt voksende druesort, der giver et meget stort udbytte hvert år. Sorten er særdeles hårdfør, robust og sund. Er velegnet til vinfremstilling.

Sådan dyrker du vin på friland

Plantested

Et sydvendt bed med læ og masser af sol er optimalt. Vin vokser i almindelig fugtig havejord med godt dræn. Plant dem 1 – 2 cm dybere, end den højde de står i potten. Du kan plante vinstokke hele året, når blot jorden ikke er frossen.

Plantningen

Mål op, så du kan sætte et opbindingsstativ med vandrette snore med 80 cm mellem hver etage. Vand potteklumpen godt op, grav et hul, der er ca. 1½ gang større end den potte, vinstokken står i, ibland gerne god næringsrig kalket spagnum eller kompost til jorden, som du fylder plantehullet op med. Vand til ad flere omgange.

Pasning

Vand i tørre perioder – især det første år. Flydende gødning tildeles hver gang der vandes år 1, mens der de følgende år gødes én gang hvert forår.

Frem med beskæresaksen

Beskæring af vin er nødvendig for at få flotte og store drueklaser. Følg disse tre beskæringstidspunkter hvert år.

N.B. Vinstokke i drivhus skal beskæres senest 1. januar.

Vinterbeskæring

December – marts.

Det er kun om vinteren, at du må beskære vinstokkens brune ved og vinterbeskæringen former din vinstok. Én kraftig stok med god fordeling af en til fire vandrette hovedgrene, der bindes til snore. Det er fra disse hovedgrene, sideskuddene, der danner klaser, vokser. Form og forlæng de vandrette hovedgrene og skær sideskuddene tilbage til ca. 3 knopper på hvert skud.

Sommerbeskæring

Omkring 1. juli.

Sommerbeskæring har til hensigt at udtynde mængden af klaser og blade. Hvert sideskud må højst producere 1 – 2 klaser, og efter 5 – 7 blade skal skuddet standses.

Sensommerbeskæring

August.

Sensommerbeskæring er en gennemgang af alle skuddene, hvor vi har besluttet, at der må dannes druer. Planterne danner nye skud fra bladhjørnerne, og mange gange ses nye klaser også. Alle disse "fejlskud" skal stoppes ved at klippe dem tilbage til 1 – 2 blade; nydannede klaser fjernes helt.

Hellas bærhave

Oplevelsen af selv at dyrke bær er rigtig stor – også for Hella, som egentlig ikke bruger frugten til syltning, men allerhelst spiser den, mens hun står ved busken. "Vi har allerede haft fornøjelsen af at kunne høste blåbær, som også smager fantastisk på morgenmaden; men nu glæder jeg mig også til at kunne høste hindbær, solbær, ribs, stikkelsbær og jostabær", fortæller hun.

Røde og hvide ribs

Røde ribs kender alle, mens de hvide er mere sjældne. Ribsmagen er ens, og trods den manglende farve, så er hvide ribs faktisk meget søde i smagen. Ribsbuske er løvfældende og springer ud med skriggrønne blade og gulliggrønne blomster meget tidligt hvert forår. Allerede fra maj måned ses små runde hårde bær i lange ranker. De modner over en længere periode og er helt modne fra midten af juli måned. Bærrene bliver hængende på busken længe og kan høstes i mange uger.

Ribsbuske bliver 1,2 – 2 m høje og brede.

Stort indhold af C-vitamin og jern.

Solbær

Både bær og blade har en helt enestående duft, som kun kan henføres netop til solbær. Buskene er, ligesom ribsbuske, supernemme at passe, og bærrenes smag og aroma fås ikke bedre end fra egne buske. I havecentre har man et udvalg af flere forskellige sorter af solbær. Ofte er det plantens størrelse, der varierer, men også størrelsen på bærrene er der lidt forskel på.

'Titania' og 'Big Ben' er nok de sundeste sorter med de mest velsmagende bær. Busken bliver ca. 1 – 1,5 m høj og bred. Bærrene er først fuldt modne i starten af august måned.

'Polar' er til de mindre haver og bliver kun ca. 60 cm høj og bred. Bærrene er relativt store og modner allerede fra midten af juli måned.

Solbær betegnes som et superbær, hvor mængden af antioxidanter og C-vitamin er over seks gange højere end i appelsiner.

Jostabær

Kendes også som solstik og er en krydsning mellem stikkelsbær og solbær. Bærrene varierer i størrelse, men er ofte omkring 2 cm. Det modne bær er mørkerødt eller nærmest helt sort. Modner fra midten af juli og kan høstes frem til midten af august.

En kraftigt voksende busk, der nemt når en højde på 2 m.

Jostabær kan anvendes til samme formål som solbær, og har en mild smag af solbær med et strejf af stikkelsbær.

Grønne og røde stikkelsbær

Stikkelsbær har fået en renæssance i frugtbuskebedet, for nye sorter med tornfrie grene har fået plads i haverne. Stikkelsbær er nemme buske, der danner mange bær, som kan bruges på flere forskellige måder. Spis dem direkte fra busken, lav sylte-tøj eller tilsæt dem direkte i madlavningen.

Der findes flere forskellige sorter af stikkelsbær, og du bør skelne mellem de sorter, der får meget søde bær – dessertstikkelsbær og madlavningsstikkelsbær, som er hårdere og syrligere.

Stikkelsbær indeholder store mængder af vitaminer – især C-vitamin. Indholdet af kulhydrat pr. 100 g er lavt (40 g kcal).

Hindbær

Der findes røde og gule hindbær, og vi har sommerhindbær og efterårshindbær. Sommerhindbær modner i juli – august måned og bærer altid frugterne på sidste års tilvækst. I bedet med sommerhindbær skal du derfor kun fjerne de grene, som HAR båret frugt. Beskæringstidspunkt oktober – marts.

Efterårshindbær modner august – november og bærer sine frugter på årsskud. Når du beskærer efterårshindbærbuske, skal ALLE skud klippes tilbage over jordoverfladen. Beskæringstidspunkt december – marts.

'Ruby Beauty' er en helt ny type hindbær, der kun bliver 0,5 – 1m høj og derfor egner sig til krukker eller højbede. 'Ruby Beauty' er et sommerhindbær, som danner bær på sidste års skud, hvor der endnu ikke har været bær. Når du er færdig med at høste på din plante, så klip de bærbærende grene af ved jordoverfladen – så er der bedre plads til næste års grene.

Blåbær

Storfrugtede blåbær eller amerikanske blåbær giver både flotte, store og meget velsmagende bær. Sortsrækken er lang og både højde, drøjde og især modningstidspunkt er forskellig fra sort til sort.

Blåbær er et højt prioriteret bær i Hella's have. Øjnene stråler ved tanken om alle de kilo blåbær, hun fremover vil kunne høste fra planterne, der er fint plantet i højbedene. Ud over de planter hun i forvejen havde, er der nu plantet tre sorter à to planter – seks planter, der om 1 – 2 vækstsæsoner nok skal berige familien med bær fra slutningen af juli til hen i september måned. Ligesom Hella kan du få gode råd af din gartner, når du skal planlægge sortssammensætningen af blåbær til dine bede.

HUSK at blåbær skal plantes i surbundsjord, og du skal altid plante minimum to forskellige sorter.

Plant frugtbuske hele året rundt. Vand potten godt op og grav hul, der er 1½ gang så stort som potten. Alle frugtbuske vokser i almindelig havejord (blåbær skal i surbundsjord), placeres i fuld sol eller vandrende skygge. Gød hvert forår, når bladene begynder at folde sig ud.

Hellas nøddehegn

Det har været et stort ønske for Hella at plante et nøddehegn. "Når først nødderne bliver klar til høst, så vil jeg sidde i hegnet som et egern og bare spise løs af dem", udbryder Hella af begejstring. Måske i første omgang en lidt selvisk tanke, men mon ikke hendes begejstring over nydelsen af de friske nødder nok skal smitte af på resten af familien.

Storfrugtede sorter

Forskellen mellem almindelige hasler og de storfrugtede sorter er stor, så ønsker du mange og store nødder, skal du vælge de storfrugtede hasler. Almindelige hasler har et udbytte, der svarer til ca. 25% af den mængde frugt, som en podet hasselbusk kan give.

Hellas nøddehegn ser ikke ud af så meget lige nu; men hver busk vil i løbet af 1 – 3 vækstsæsoner blive 2,5 – 3 m høje og brede.

Bestøvning klares tidligt hvert forår, hvor vinden hjælper de lange pollenfyldte hanrakler med at bestøve de små purpurrøde knopper med flossede støvfangere. Selvom både hun og han sidder på samme busk, bør man plante minimum to forskellige sorter af storfrugtede hasler, for at sikre optimal frugtsætning.

Hella har plantet 10 nøddebuske og har blandet de fem forskellige sorter med to planter af hver i en vilkårlig rækkefølge.

Høns skal der til

Den største fjende for hasler er snudebiller. En gullighvid lille larve, der æder sig igennem den hårde skal og helt eller delvist udhuler kernen inde.

Larven klækkes fra de æg, som de voksne snudebiller lægger under den bløde skal på nødderne allerede midt om sommeren. Larven bliver til i et stort spisekammer, men forlader via en nødudgang haslen, hvorefter den lader sig falde ned under busken, hvor den forpupper. Efter en vinter i dvale, vækkes puppen og forvandles til en voksen snudebille. Hønseshold under hasselbuske er den bedste metode til at mindske antallet af larveangrebne hasler. Hvis du ikke har høns, så sørg for at jorden under buskene om vinteren er løs og godt kultiveret - det vil udtørre jorden og genere larverne.

'Cosford'

er en kraftigtvoksende sort, der modner sidst i september og får store aflange tyndskallede nødder med kort hase. Bliver 3 m høj og bred.

'Rød Zellernød'

er middeltvoksende og har især om foråret rødlig blade, som dog bliver mere grønne om sommeren. Bemærkelsesværdige røde haser beskytter den store aflange nød. Bliver omkring 2,5 m høj og bred.

'Lambert Filbert'

er en opret lidt mere svagt-voksende sort, der modner midt i oktober måned og får en stor, lang og noget flad nød med lang hase. Bliver 2,5 m høj og bred.

'Halleske Kæmpe'

vokser også kraftigt og får modne nødder fra oktober måned. Som navnet antyder er nødderne meget store, runde og fyldt med en velsmagende kerne. Bliver 3 m høj og bred.

'Lang Tidlig Zellernød'

vokser kraftigt og modner i september - oktober. Nødderne er store, aflange og har en kort hase. Bliver 3 m høj og bred.

Hellas frugtlund

Når man, som Hella, har jord nok, er det naturligt at tilplante en del af jorden med frugttræer. Hella ønskede sig en frugtlund, og da efteråret oprandt, blev der plantet hele 25 forskellige af slagsen. "Jeg ser jo stadig på den enlige pære på det træ, som allerede er her. Standhaftigt bliver den hængende i sin kraftige stilk, så jeg nænner simpelthen ikke at spise den", fortæller Hella, som ser frem til at kunne boltre sig i alle de forskellige æbler, pærer, kirsebær og blommer, som hendes nye frugtlund indeholder. "Hvad jeg skal bruge frugten til? Mon ikke vi kan nå at spise den? Ellers må jeg rundt til venner og familie med kasser fyldt med frugt", konkluderer hun.

De unge træer har brug for et par år, inden de for alvor giver mængder af frugt, så hun ser det ikke som noget problem at kunne overkomme indtagelsen af al den skønne frugt fra egen lund.

'Jubileum'

'Opal'

'Valor'

Blommer

Det er helt overvældende, hvor mange blommer et enkelt træ kan give. Som perler på en snor sidder de lækre frugter klar til at blive spist. Gartneren har udvalgt tre blommesorter, som alle bestøver hinanden. Om få år kan Hella og hendes familie starte august måned med 'Opal' blommer, derefter med 'Jubileum' og slutte sæsonen af omkring 1. oktober med 'Valor'.

'Jubileum' En meget stor og flot dessertblomme med en fin, syrlig og sød smag. Frugtkødet er gulligt og slipper nemt stenen. Skrællen på de op til 6 cm store ovale blommer er tyk og sprød. MODNINGSTID: kan høstes og spises direkte fra træet fra midten af august.

'Opal' En sort i mellemstørrelsen og med et meget højt udbytte. Opalblommer er syrligt søde med et højt sukkerindhold. Den smukke rødviolette overflade er dækket af en sprød skræl.

MODNINGSTID: allerede fra begyndelsen af august skal 'Opal' nydes i fulde drag. Kan lagres køligt i ca. to uger.

'Valor' Sorten giver også som ungt træ et fint udbytte. Dejlig dessertblomme, som er 4 cm lang og har en dyblå farve. Et fast frugtkød, der nemt slipper stenen og en rigtig god smag. MODNINGSTID: modner fra slutningen af september og kan lagres køligt et par uger.

'Anna'

'Concorde'

'Conference'

'Herrepære'

Pærer

Drømmen om saftige pærer fra egne træer vil snart gå i opfyldelse, for frugtlunden tilplanter med disse fire pæresorter. Sorterne er udvalgt af gartneren, der har podet dem, og de er valgt så bestøvningen mellem sorterne er sikret; og så Hella og hendes familie har lidt forskellige sorter at smage på. Desuden er sorternes lagringstid varierende, så med lidt omhu, vil familien kunne høste og lagre pærer til det meste af vinteren.

'Anna' En dejlig spisepære med ru tykskrællet brungrøn farve. Bærer altid mange frugter.

MODNINGSTID: kan plukkes fra slutningen af september, lagres og spises frem til januar.

'Concorde' Grøn pære med glat overflade og tynd skræl. Sød, saftig og med god aroma.

MODNINGSTID: kan plukkes fra slutningen af september, lagres og spises frem til jul.

'Conference' Fast og sprød i frugtkødet og en sød og krydret smag. Ru skræl, der er meget tyk.

MODNINGSTID: kan plukkes fra midten af september. Lagringstiden er meget lang, grundet den tykke skræl.

'Herrepære' 'Herrepære' er en fantastisk saftig, sød og aromatisk pære med tynd skræl. Især god til desserter. MODNINGSTID: kan plukkes fra slutningen af september og lagres ca. tre uger.

Æbler

Et pomet er en samling af æblesorter, og på Danmarks pomet i Høje Tåstrup har de ca. 750 forskellige æblesorter, hvoraf de 250 er danske. Æbler betyder meget for frugtavl, men også for de private haveejere. I Høllas frugtlund er der plantet 15 forskellige æblesorter. De er alle podet på en middelkraftig grundstamme, hvilket betyder, at de udvikler sig til ca. 75% af størrelsen, som podning på en vildstamme ellers giver. Alle de valgte sorter er sunde og hårdføre. Bestøvning er nødvendig for at få masser af frugter. De mange sorter i frugtlunden klarer nemt dette job.

'Aroma' Er en krydsning mellem 'Filippa' og 'Ingrid Marie', og det fornemmer man tydeligt, når man sætter tænderne i. Rimeligt store kuglerunde æbler med et lyst frugtkød, syrligstødt og saftigt.

MODNINGSTID: kan plukkes fra begyndelsen af september og lagres køligt indtil jul.

'Bramley' Er også kendt under navnet 'Vardeæblet', men stammer oprindeligt fra England. Får store, runde, gulgrønne æbler, der er syrlige og let krydrede i smagen. Et højt skattet madæble.

MODNINGSTID: fra midten af oktober høstes æblerne, der kan holde sig frem til april.

'Discovery' Sommeræble, der er meget kendt og populært. De næsten helt røde, runde og mellemstore æbler har en tyk robust skræl, et hvidt frugtkød med røde nister, og der er altid masser af frugt på træet. MODNINGSTID: kan plukkes fra midten af august måned og langt ind i september, men lagres kun nogle få uger.

'Filippa' Et 'Filippa' æbletræ er nemt at kende, for det står med frugterne hængende yderst på de overhængende grene. Æblet er grønt med rød kind. Hvidt frugtkød, tynd skræl og lækker smag. MODNINGSTID: kan plukkes omkring 1. oktober. Lagres frem til 1. januar.

'Guldborg' Et flot sribet æble med frisk, men også ret mild smag. Æblerne er mellemstore og har en blød skræl. 'Guldborg' vokser moderat.

MODNINGSTID: Kan høstes fra starten af september og lagres til november.

'Holsteiner Cox' Smager næsten som 'Cox Orange', som er en vanskelig have-sort. 'Holsteiner Cox' er et rigtbærende frugttæ med fast frugtkød, der er krydret og sødt.

MODNINGSTID: skal plukkes fra midten af september og lagres frem til jul.

'James Grieve' Et 'James Grieve' æbletræ giver et stort udbytte hvert år. Gule frugter med røde striber dækker det faste frugtkød, som er hvidt. Skrællen er tynd på de relativt store frugter. Både spise- og madæble.

MODNINGSTID: kan høstes fra september og lagres frem til december.

'Katinka' Et lækkert æble, der altid bærer meget tidligt på nye træer. Æblerne er mellemstore og lidt fladtrykte. Et dejligt rødt æble, på et særdeles sundt træ.

MODNINGSTID: plukkes og spises i september.

'Retina' Giver et stort udbytte og hører blandt de nyere æblesorter. Flaskeformet gulrødt æble med glat skræl og lyst fast frugtkød. Har et lavere syreindhold, end mange andre æblesorter.

MODNINGSTID: plukkes fra begyndelsen af september og lagres frem til november

'Ritt Bjerregaard' En norsk udviklet sort, som politikerens af samme navn fik foræret. Det giver store røde æbler med en meget kraftig skræl. Smager syrligt med søde toner og har et helt hvidt frugtkød.

MODNINGSTID: plukkes og spises eller benyttes til madlavning i september måned. Kort lagringstid.

'Rubinola' En sort med middelstore, runde, rødkindede æbler og lyst frugtkød. Let krydret smag, fast frugtkød og en tynd skræl. 'Rubinola' hører til de nyere sorter med sunderne løv.

MODNINGSTID: skal plukkes over en længere periode med start i september. Kan lagres frem til jul.

'Rød Ananas' Rigtbærende med relativt små, men meget lækre sommeræbler. 'Rød Ananas' er en aromatisk, sød æblesort med hvidt frugtkød. Træet vokser meget moderat.

MODNINGSTID: plukkes ned i slutningen af august og kan lagres frem til oktober.

'Rød Belle de Boskoop' For mange er 'Belle de Boskoop' det bedste madæble. Denne røde version har samme smag og har blot et mere rødt udseende. Tyk, ru skræl med lang holdbarhed.

MODNINGSTID: plukkes i begyndelsen af oktober og lagres frem til januar.

'Sunrise' Hører til blandt de tidlige sorter af æbler og bærer godt. Æblet, der er rødgult, er sprødt og saftigt med en god syrligstødt smag. Træet danner en fin åben krone.

MODNINGSTID: fra begyndelsen af september. Lagringstiden er kort.

'Topaz' Er både et spiseæble og et madæble. Fast frugtkød med en syrlig smag. De middelstore frugter med tyk lettere fedtet skræl egner sig nemlig til begge dele, og er det perfekte lageræble.

MODNINGSTID: skal høstes fra slutningen af oktober måned og kan lagres frem til maj.

Kirsebær

Et ungt kirsebærtræ har brug for at vokse rigtigt til, før det er i stand til at danne blomster og frugter. Man skal regne med, at træet skal være omkring 4 – 5 år gammelt, før man kan nyde de dejlige kirsebær. Det er værd at vente på, og da træerne i dit havecenter er minimum to år gamle, når du køber dem, mindskes ventetiden.

De tre sorter, som gartneren har valgt til Hellas frugtlund består af en tidlig sort og to lidt senere modnende sorter. De to sent modne sorter er selvbestøvende, mens 'Merton Glory' har brug for pollen fra 'Stella' for at danne bær.

'Merton Glory' Store, runde og søde rødgule kirsebær med glat og blød skræl. En meget tidligtmoden sort, som passer rigtig godt til de danske haver.

MODNINGSTID: modner allerede fra midten af juli måned og skal spises straks, de er høstet.

'Skeena' 'Skeena' får store, mørkerøde kirsebær, der nemt bliver 2 cm. Frugtkødet er meget fast og har en fin aroma. Dejlig sød og saftig.

MODNINGSTID: skal spises fra slutningen af juli og ind i begyndelsen af august.

'Stella' Fuldstændig mørkerøde og særdeles lækre kirsebær med sød smag. Kirsebærrene er sprøde og bliver op mod 2 cm store. De er lettere hjerteformede og fortrinlige som dessertfrugt.

MODNINGSTID: er fuldt modne fra slutningen af juli måned, men kan kun lagres få dage.

Hella Joof er flyttet på landet og skal anlægge en kæmpe have. Hun har absolut ingen erfaring, for hun har boet i byen næsten hele sit liv. Hvordan skal det gå? Det kan du se i 'Hellas Have' på TV 2 FRI.

Det glæder hun sig til

At plukke roser til en buket

Høste asparges, når de om 2 – 3 år bliver kraftige nok

Fortsætte med at dyrke egne kartofler

Få endnu flere dejlige krydderurter

At lykkes med at få en eng af blandede lupiner, der sår sig selv

Spise vindruerne fra de nyplantede frilandssorter

Plukke æblerne fra de mange æbletræer i frugtlunden

Høste de mange forskellige bær fra buskene og spise dem i haven eller på morgenmaden

Derfor er haven nødvendig

Vi kender Hella Joof som en sjov, morsom og meget intelligent kvinde, der er hurtig til at svare for sig. Hun har holdninger og er ikke bleg for at ytre dem.

Haven er for Hella det sted, hvor hun ikke skal styre, ikke skal kontrollere og aldrig bliver færdig. Haven er så naturlig en proces, at de blomsterfrø, som en fugl har spist og skider ud, finder deres rette plads i livet. Det er stedet, hvor "ting" sker, og det skal respekteres. Haven bruger Hella til at tømme hovedet for tanker, iagttage daglige forandringer og til at lade op til resten af livet.

Haven er et on going projekt, der aldrig stopper!

Frodige
omgivelser og
restaurant
Stedsans i
baggrunden

**Når havelågen skiftes ud
med en smal vindeltrappe
til taget på 3. sal**

Grøn kål og rød grøn kål er relevante afgrøder for ØsterGRO, mens kartoffeldyrkning ikke kan lade sig gøre i de 35 cm høje jordbede

En specielt udviklet tagplade, som hele farmen er bygget op på. Pladen kan både holde på vand, men også dræne, når kraftige regnskyl opstår

Når man nægter at flytte på landet, men har et stort ønske om at dyrke afgrøder – ja, så kan man jo lave en farm på byens tag. Et eksempel på det er ØsterGRO, der i Æbeløgade har omdannet et kedeligt fladt tag til en farm. Her bliver man mødt af så mange ildsjæle, at man kan få helt lyst til at skifte den store landbohave ud med storbyens kollektive og sociale form for havedrift.

600 m² og 110 tons jord

Tilbage i 2014 startede byfarmen ØsterGRO og har nu været igennem tre vækstsæsoner, hvor rigtig mange frivillige har plantet, luget og høstet et væld af både kendte og mindre kendte afgrøder. Efter de to første sæsoner var det desværre nødvendigt at renovere det flade tag, så alle de mange tons jord, bygninger og belægninger skulle først af – og så på igen.

Det har nu ikke taget pippet fra de entusiastiske unge mennesker, som egentlig ikke har en baggrund med grønne fingre og jord under neglene; men som brænder for at lære, hvor det, vi spiser, kommer fra, og ikke mindst har behov for at formidle det videre til alle, der har lyst til at lytte.

En travl ung pige deler mad ud

Jeg møder Livia, som ud over at være i lære som gartner, også har en deltidsstilling på ØsterGRO. Hun får derfor løn for sit arbejde, og pengene kommer bl.a. fra forpagtningen af det 28 m² store drivhus, der lejes ud som restaurant. Ud over Livia er Kristian og Teresa også på lønningslisten. Restau-

ranten har til huse på det mest fantastiske sted, og de, der kommer til middag, får den mest spektakulære oplevelse, når de midt i en hektisk by, føres ind i en fredfyldt verden, hvor naturen er Så tydelig. Succesen er stor, og restaurant Stedsans har en fuldt booket kalender.

Livia hilser endnu engang på nye mennesker, der dukker op fra den smalle vindeltrappe. Stort smil og et kram. Efter lidt småsnak om hvordan det går, får den fremmødte fyldt sin pose eller kurv op med dagens høst. Det er nemlig onsdag, og hele dagen har ca. 15 frivillige været i gang med at høste fra farmen; og nu skal de 40 medlemsfamilier have deres ugentlige portion grøntsager hentet. Livia opfordrer også alle til at gå ud for at klippe en buket blomster til vasen, inden de vender tilbage til deres lejligheder og dagens madlavning. I 24 uger om året, fra juni – november, møder man op for at få friske grøntsager og masser af inspiration til familiens mad i den kommende uge. "Det første år havde vi 20 familieabonnementer, men da efterspørgslen var stor, valgte vi at indlede et samarbejde med det økologiske landbrug Seerupgaard, der ligger på Amager. Det har gjort det muligt for 40 familier at få ugentlige afgrøder. Et årsabonnement koster 3000 kr.", forklarer Livia.

Fra idé til virkelighed

Livia lærte Kristian at kende, da hun aktivt deltog i et lokalt klimakvarter, som havde til formål at få byen til at være mere grøn. Sofie Brincker var også med til at starte

Fire bistader giver en pæn portion honning, og bierne elsker de mange forskellige blomstrende planter på taget

Livia (th) og Teresa, der stammer fra Italien, har hele dagen arbejdet med frivillige, der har høstet, luget og plantet på taget af en treetages ejendom midt i København

byfarmen, men hun er nu travlt optaget på Københavns Universitet, hvor hun arbejder med Urban Farming. I dag er Kristian fuldtids beskæftiget i projektet, mens Livia, der selv har været "i lære" på et 8 gange større farmprojekt i Brooklyn – i hjertet af New York, passer sin gartnerskole ved siden af. Den italienske agronom Teresa har ligeledes et deltidsjob.

Da idéen til en farm på et tag i København opstod, tog det ikke lang tid, før initiativtagerne fik tilbuddet om det flade tag på Æbeløgade. Ejeren Nelleman bilauktion kræver sågar ingen husleje.

ØsterGRO er ikke det første tag, der er blevet indrettet til have. Man har mange erfaringer med, hvilken opbygning, jordtype og vanding, samt dræning, der er nødvendigt, når man dyrker på flade tage.

Haven på taget af bygningen er bygget på en bund af fliser. Ovenpå fliserne har man

lagt nogle specielle plader, der både holder på vand og afleder vand – jorden ligger altså ikke direkte oven på fliserne. "Vi vil jo helst ikke vande, så de specielle plader virker som et vandreservoir, som kan opsamle 20 l vand pr. m²", fortæller Livia. Jorden er fordelt, så der er højbede og gangarealer. Overalt er der lagt siveslanger ud, så et eventuelt vandingsbehov forbruger så lidt vand som muligt.

Hvert år er det muligt at dyrke afgrøder flere gange i hvert bed. Afgrøderne varierer efter årstiden og er nøje planlagt. De afgrøder, hvoraf det er muligt at høste frø, får lov til at modne færdig, inden de ryddes. For at sikre, at der er næring nok til planterne, doseres en portion Champost muld hver gang man planter.

I drivhuset startes de små udplantningsplanter op i det tidlige forår, og hele sommeren kan man få de dejligste tomater og

chili fra planterne, som kvitterer for klimaet i det varme drivhus.

Den største udfordring

Livia er lidt af et livstykke, og hun gør et kæmpe arbejde for at udbrede glæden ved at dyrke og vide, hvor afgrøderne kommer fra. ØsterGRO bærer præg af at være en græsrodsbevægelse med både formidling og praktisk arbejde. Livias største udfordring ligger i de mange administrative ting, som det også er nødvendigt at tage sig af. "Vi har selvfølgelig arbejdet en del på at blive kendt og at få udbredt hele vores virke; men det bider sig selv lidt i halen, når den store interesse for os også skal besvares på mails. Facebook (Østergro) skal passes, og så sender vi nyhedsmails ud til vores medlemmer med relevante opskrifter", erkender Livia, for hun er nok mest til fysisk gartnerarbejde og socialt samvær.

Tips

I din have har du helt sikkert indtil flere spiselige blomstrende planter. Hosta er blot én af de mange spiselige stauder, som der faktisk findes mange af.

Du kan bruge spiselige blomster i salaten, til hjemmelavede ispinde, på desserten eller sammen med osten. Prøv også at lave en salat bestående udelukkende af spiselige blomster – så spiser de fleste børn også med!

Kom godt i gang med

Spiselige blomster

i din have

Sådan får du det til at lykkes

I krukker eller altankasser

- Fyld din krukke eller altankasse op med ny, frisk og god kvalitets-muld fra dit havecenter
- Vand til og lad jorden "sætte sig" over et par timer
- Så eller plant spiselige blomster. Du kan blande både enårige og flerårige planter
- Vand og tilføj flydende gødning hele sommeren

TIPS

Sæt et lille vandingsanlæg op, og lad en timer sørge for, at dine krukker eller altankasser får vand hver dag

I højbedet

- Placer de flerårige spiselige blomster sammen, så du ikke skal plante nyt hvert år
- Gennemarbejd resten af jorden godt. Fjern rodrester og ukrudt
- Tilføj hvert forår komposteret muld, og indarbejd det i højbedsjorden
- Så eller plant spiselige blomster
- Vand i tørre perioder

I køkkenhaven

- Forårskøkkenhaven gøres klar til de nye afgrøder. Fræsning, gravning og udjævning med rive
- Træk snore til lige rækker, og så de blomster, du ønsker. Du kan også vælge en blomsterblanding, som kan sås i et lille bed for sig selv
- Pas bedet med flittig lugning, så der ikke kommer giftige ukrudtsblomster imellem
- Husk at fjerne de etårige blomster, inden de kaster deres frø (morgenfrue, tagetes, kornblomst, valmue)

Det er ikke til at tage fejl af – spiselige blomster, som du selv har dyrket, er et højt skattet bidrag til middagsbordet. Hvem drømmer ikke om at kunne servere maden pyntet med blomster, der tilmed er spiselige og ikke kun bidrager til at få maden op på gourmetniveau, men samtidig smager godt?

Det behøver ikke være svært

Det kræver meget lidt plads, og du behøver nærmest ikke at få jord under neglene for at dyrke spiselige blomster. En stor krukke, en altankasse eller et lille højbed er nok til at kunne pifte maden op.

Tidspunkt

Fra midten af april og frem til slutningen af juni.

De mest almindelige spiselige blomster

- Hornviol og stedmoder
- Alle krydderurteblomster
- Storkenæb/geranium
- Tagetes
- Morgenfrue
- Tallerkensmækker
- Syrenblomster (smager lidt bittert)
- Hyldeblomster
- Rosenblomster (usprøjtede)
- Hjulkrone
- Kornblomst
- Valmue
- Dagliljer

De små åbne blomsteransigter på hornviol og stedmoder er med til at få årstiden til at lyse op med masser af glæde og lyst til haven. Både hornviol og stedmoderblomster er meget hårdføre og klarer sig trods enkelte nætters minusgrader.

Farverige blomstrende ansigter

Tåler sen
forårsfrost

Vintagelook og symbol for gode tanker

Helt tilbage i middelalderen er blomsten af violer blevet anvendt som krydderi på mad. Man troede, at indtagelsen af blomsten lettet hjerterne. Viol er forbundet med kærlighed, og i Grækenland blev violer et symbol på frugtbarhed; mens man i Frankrig mener, at violer er et symbol på trofasthed. De duftende violer (martsviol) har været anvendt til violparfume, som var særdeles værdifuld, da det krævede 15.000 blomster for at lave 500 ml blomsterolie. Utrolig mange kunstnere har malet violerne, der også flittigt bruges som dekoration på kort.

Stedmoderblomster kan både blandes i farverne for at give et farvespil eller holdes i de enkelte farver, som skaber mere ro. Find sorter med mørke farver til dit vintagelook eller brug de helt skrigende gule og orange sorter som forårskickstartere. De mange forskellige krukker vil hver især bidrage til din helt egen stil – er du i tvivl, så prøv at plante dine stedmoderblomster i flere forskellige typer af krukker. Søg også inspiration i dit lokale havecenter, der har masser af bud på, hvordan en forårskrukke med stedmoderblomster kan se ud.

Plant

Alle violer, der plantes i krukker, holder rigtig længe. Sørg for at krukken er rensat for tidligere års vækster og er fyldt op med en god kvalitetsjord, der er tildelt gødning. Plant krukkerne til, så der er lidt plads til at vande.

Vand og gødning

Alle krukker skal tilses for vanding. Står de under udhæng er de helt og aldeles afhængige af dig, mens krukker, der

står under åben himmel i nedbørsrige perioder, ikke skal vandes så meget. Det kan anbefales at tildele krukkejorden gødningsbolcher i forbindelse med planteringen, for så skal du ikke spekulere mere på det. Alternativt skal du vande med flydende gødning én gang om ugen.

Plej

Violer vokser fint til i både krukker og plantet frit ud i havens bede. De afblomstrede blomsterhoveder er sjældent grimme, men kniber du dem væk, er det med til at hjælpe de nye blomsterknopper på vej. Bliver planterne for voldsomme og ranglede, kan du med fordel klippe dem tilbage, så de igen kan vokse frem med en fin, kompakt vækstform.

Hornviol og martsviol er flerårige, mens stedmoderblomster må betragtes som en sommerblomst.

Dæk bordet med violer

De yndige blomstrende forårsbebudere pynter flot op inde i huset; og med en blomstringstid, der strækker sig helt frem til efteråret, er det virkelig nyttige planter. Efter et ophold i stuen er det oplagt at plante dem ud i havens bede og i krukkerne.

Det store udvalg af sorter i farveserier med kraftige og tydelige farver og over i helt lyse pastelfarver giver mulighed for at dække et bord, der passer perfekt til resten af servicet.

Violer kan også spises

Alle violer og stedmoderblomster er spiselige, men det er nok de færreste, der spiser dem, fordi de smager godt. Smagen er lettere parfumeret og er lidt svær at indpasse i ret mange retter. Bearbejdes de smukke blomster inden serveringen, kan smagen få en anderledes værdifuld rolle.

Opskrift

Kandiserede violer

**Ca. 1 dl viol- eller
stedmoderblomster uden stilk**

1 dl sukker

1 pasteuriseret æggehvide

Pisk æggehviden luftig og hæld den i en dyb tallerken. Dyp nu hver enkelt blomst ned i den luftige æggehvidemasse og derefter i sukkeret. Læg de kandiserede blomster hove-der til tørre på et bagepapir og vent til de er helt tørre.

Botanikken omkring violer er ikke vanskelig, men overordnet set er der to grupper: violer og stedmoder. Den tydeligste forskel er størrelsen på blomsterne, hvor stedmoderkronbladene er størst. Det er især stedmoderblomsterne, der får tankerne hen på små ansigter, da det især er her, tegningerne inde i blomsten er tydeligst.

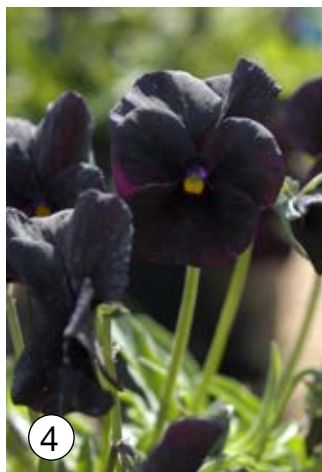
1

2

3

4

5

6

Hornviol som stau

Holder du også meget af viol-blomster, kan du med fordel anvende dem som stauder. Dog bør du vælge hornviolerne, for de blomstrer hele sommeren og er mere robuste end stedmoderblomster. De lidt mindre blomster fås i et væld af farver, og i det danske sortiment af hornviol i stau

1 Viola cornuta 'Etain'

Så sart og fin, men alligevel særdeles tydelig i al sin ynde. Den forholdsvis storblomstrede hornviol har det mest fantastiske farvespil på hvert eneste kronblad. Helt fin og kompakt står den og blomstrer hele sommeren.

2 Viola cornuta 'Germanica'

'Germanica' er én af de ældste og mest skattede hornviol. Med sin blålige farve er den for mange indbegrebet af violer. 'Germanica' er en robust og længeblomstrende hornviol.

3 Viola cornuta 'Martin'

En dyblå hornviol, der er utrolig rigt blomstrende i en lang periode. 'Martin' har en rigtig flot blå farve, som står flot sammen med hvide eller gule hornviol.

4 Viola cornuta 'Molly Sanderson'

Der findes ikke mange sorte blomster, men 'Molly Sanderson' er bestemt én af dem. Smukt ser det ud, når de oprette blomsterstilke hæver sig over bunden af grønne blade og flittigt fortsætter med at blomstre hele sommeren.

5 Viola cornuta 'Rebecca Cawthorne'

En skøn tofarvet hornviol med de smukkeste tegninger i blomsterne. Den lettere flossede form på kronbladene giver de hvide blomster med lilla kant et flot spil. Blomstrer på lange stilke, der hæver sig op fra den grønne bund.

6 Viola cornuta hvid

De helt hvide sorter af hornviol er bestemt et nærmere bekendtskab værd. Brug den som kontrast eller blot som en yndling i en lille krukke på trappen. Her er der stukket lidt grene fra haven i for at style potterne.

Martsviol

Med sin kun 10 cm højde hører martsviol til blandt de meget lave bunddækkende stauder. Den kendes tydeligt på de grønne hjerteformede blade og på duften.

Blomstring

Afhængigt af, hvor sen vinteren strækker sig, starter blomstringen i marts måned og varer ved hele april. En mindre blomstring i august-september er ikke ualmindelig.

Voksested

I fuld sol, halvskygge og sågar under løvfældende buske og træer, vokser den lille viol godt.

Hvid 'Alba'

Blå 'Königin Charlotte'

En ny havesæson er gået i gang, og i dette nummer af Haveglæder har vi fornøjelsen af at fortælle om Hellas have. Hella Joof er flyttet på landet og har fået have. Hvordan det er blevet til, har et TV hold fulgt, og Haveglæder har fået lov at følge med. Se hvilke planter hun har valgt, læs hendes anbefalinger og få gode råd til plantning og pasning af planterne. Du kan også søge inspiration til at anlægge en byhave på taget, når du dykker ned i artiklen om ØsterGRO, eller selv hurtigt komme i gang med at dyrke spiselige blomster.

Scan QR koden og få et stort leksikon over planter til din have. I app'en kan du søge oplysninger om buske, træer, roser, stauder, surbundsplanter, frugt og grøntsager. Søg på farver, højde, modningstid og se, hvor du kan anvende planterne. Du kan også læse

artikler om haveemner, du ønsker uddybet eller se video af diverse gøremål i haven. I havesæsonen vil der løbende være tips til, hvilke aktuelle gøremål du skal udføre i haven. App'en viser dig vej til dit nærmeste havecenter, hvor vi glæder os til at se dig.

Besøg www.haveglæder.dk
videoklip · artikler · inspiration

ISBN 87-91659-59-0

9 788791 659591 >